

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.





ILLUSTRERAD TIDNING

HÖR

GRUNDLAGD AF

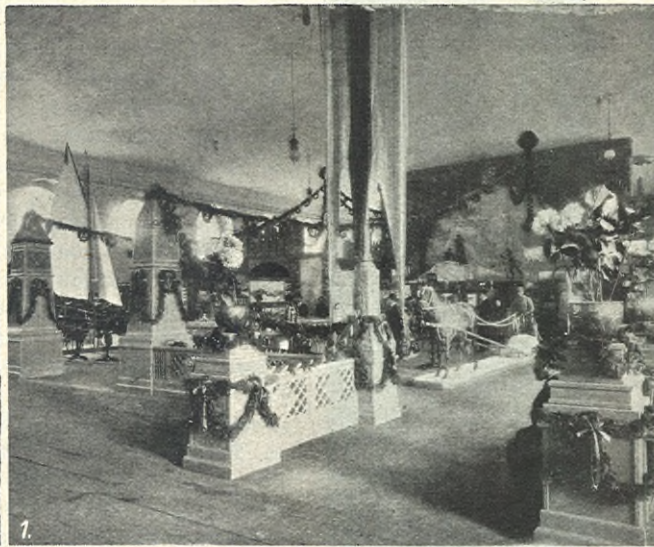
FÖR KVINNAN OCH HEMMET

FRITHIOF HELLBERG

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: JOHAN NORDLING.

Svenska Idrottsutställningen i Petersburg

MEDAN VI här hemma gå och glädja oss åt vår konstindustriutställnings stora och rättvisa popularitet, kommer från St. Petersburg underrättelsen att den Svenska turist- och idrottsutställningen därstädes blifvit en ny seger för svensk företagsamhet och svensk arbetsmöda, denna gång till belysande af vår rangställning som idrottsland. Utställningens högtidliga öppnande ägde rum söndagen den 29 augusti och ceremonien förrättades af prinsessan Maria, hvilken vid den tiden befann sig på ett tillfälligt besök i sitt gamla hemland. Vår stora grupp-bild här nedan är tagen omedelbart



efter ceremonien och visar i midten prinsessan Marias hvitklädda gestalt. På hennes högra sida stå den ryska utställningskommitténs ordförande general von Meyendorff, därefter vår svenske ministers maka, generalskan Brändström samt prinsessan Marias hofdam, friherrinnan af Klercker. Bland personerna på hennes vänstra sida märkas närmast svenska utställningens generalkommissarie ingenjör Åke Sjögren, kommitténs ordförande öfverste Balck med fru, svenske ministern general Brändström samt kapten Erik Frestadius, hvilken haft sig anförtrordt det maktpåliggande värfvet att ordna utställningen.





PROSTEN OCH PROSTINNAN CARLSSON.

Ett guldbrylllopspar.

“Hvad rätt du tänkt, hvad du i kärlek vill, hvad skönt du drömt, kan ej af tiden härjas, det är en skörd, som undan honom bärgas, ty den hör evighetens rike till.”

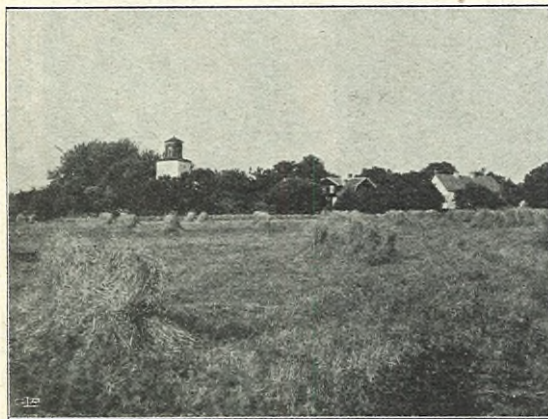
V. Rydberg.

DET FINNES människor, som tänka rätt och vilja godt, men de verka i det tysta, och därför vet en utomstående litet eller intet om deras lifsgärning. Ett plikttroget, själf-uppoffrande och outtröttligt arbete, i synnerhet om detta utföres i en undangömd vrå af världen, det låter ej tala om sig, och därför kanske det ofta nog förbises. Men tör hända är det mången gång mera värdt än mycket, som basuneras ut med pukor och trumpeter.

I en liten undangömd prästgård på Öland, det idylliska Glömminge, firar i dag prosten P. G. Carlsson och hans maka, född Bohmann, sin guldbrylllopsdag.

År 1859 den 12 sept. sammanvigdes den då 28-åriga pastorsadjunkten Peter Gustaf Carlsson med den nyss 17-åriga Constance Bohmann i Parboängs prästgård på Öland. Efter att några år ha flackat omkring som konsistorie skjutshäst hamnade pastorn och hans unga maka år 1864 i Runstens komministergård, där han erhållit komministraturen. Fyra år senare fick han den ännu förmanligare befattningen som komminister i Glömminge, och efter att några år ha varit kyrkoherde i Smedby, blef han år 1881 själaherde i Glömminge, hvilken befattning han ännu innehar. För några år sedan blef han, som aldrig velat antaga kallelse till kontraktsprost, af biskopen utnämnd till »prost i egna församlingar», en utmärkelse, som ganska sällan förekommer. Han är äfven L. V. O.

För oss, sena tiders barn, låter det som en saga, men är icke förty sant, att den nu 78-åriga prosten, som prästvigdes år 1857, sedan denna tid — alltså i 52 år — aldrig begärt eller tagit sig en enda dags tjänstledighet, vare sig för sjukdom eller af andra or-



GLÖMMINGE KYRKA OCH PRÄSTGÅRD PÅ ÖLAND.

saker. Däremot har han på de sista åren till följd af komministerns sjuklighet måst sköta äfven dennes tjänst, och det är ännu i dag ej alls ovanligt, att han på en och samma söndag får hålla tvänne högmässogudstjänster strax efter hvarandra. Detta möjliggöres däraf, att kyrkorna på Öland sällan ligga mer än en half mil från hvarandra. Men mången yngre man skulle kanske hesitera att vintertiden mellan de ofta mer än två timmar långa gudstjänsterna i nödortfigt uppvärmda kyrkor, åka den halfmilslånga vägen i bitande blåst eller af yrsnö nästan obanade vägar. Värmeledning i kyrkorna är först de senare årens verk; förut voro Ölands-kyrkorna så kalla, att man gärna satt insvept i fårskinnsfällar och för öfrigt allt hvad kläder, man kunde få på sig, och ändå huttade och frös obarmhärtigt, medan prästen

stod barhufvad och som ytterplagg bar endast en vanlig vinteröfverrock.

Men oförtrutet och plikttroget fyller den ännu ungdomlige prosten med kraft och nitälskan sitt anförtrödda kall, och vid hans sida står troget hans blida maka, som städse har en gifmild hand och ett öppet hjärta för alla behöfvande.

Nio barn, af hvilka äldste sonen är den bekante tuberkulosläkaren dr Sture Carlsson i Stockholm, ha fostrats i detta allvarligt religiösa, men därför ej pedantiska prästhem, där gammaldags gästfrihet och landtlig enkelhet komma besökaren att känna en fläkt af forna dagars lugnande stillhet midt uppe i vår tids jäktande oro. Mätte deras sena år krönas af ålderdomens ljusa frid!

I. H.

En rationell och nationell kvinnodräkt.

II.

B. Högtidsdräkten.

(Forts. från nr 29.)



FIG. 1.

de fall, då röd förklädesbård eller röda strumpor förekomma i dräkten) och samma slags maljor som till hvardagsdräkten, dock böra ej de af tenn väljas. *Bället* i B-typen (fig. 2) göres af samma material som kjolen och igenknäppes med silfver- eller mässingsspänne eller dito häktor. *Förklädet* är gult med bård, som broderas i enlighet med broderierna å lifstycket, hvilka alltid, antingen de äro gjorda med blomstermotiv eller andra dito, helst böra vara starkt stiliserade. Bården sys på rödt, om lifstycket är af denna färg eller man annars vill använda röda strumpor och röd snörning till dräkten, i annat fall på blått, lika med kjolens och lifstyckets blå. Bården sättes omedelbart ofvanför förklädets nedtill cirka 6 cm. breda fäll. Hela förklädesbredden bör vara ungefär 70 cm. Uptill veckas förklädet och knytes med hemväfda band af fastställd färgsammansättning (gult blått, grönt). Högtidsdräktens *öfverdel* har till de båda dräkt-typerna samma utseende, utom i det att en större krage bäres till A-typens. *Strumporna* böra vara svarta, såvida ej rödt annars förekommer i dräkten (t. ex. för-

KJOL OCH LIFSTYCKE kunna båda göras af tyg i den numera fastställda "svenska" blå färgen eller och kjolen ensamt i denna färg och lifstycket i högrödt. Som utsmyckning å det senare användas enklare eller rikare broderier (se fig. 1, 2 och 3!), i hvilka alltid den gröna färgen bör ingå. Till *snörningen* i A-typen (fig. 1) användas smala sidenband i högrödt eller grönt (till rödt lifstycke alltid gröna band och röd snörning endast i

klädesbård eller lifstycke eller bådadera), i hvilket fall de böra vara röda. *Skor*, helst slej- eller snörskor, svarta, aldrig gula. Äfven till denna dräkt kan det i förra uppsatsen omnämnda röd-, gul- och hvitrandiga ylleförklädet bäras (se fig. 2).

Utom ofvan beskrifna former för högtidsdräkten har ett tredje förslag på senare tiden framkommit och af förningen godkänts, nämligen B-typen utan förkläde, med eller utan bälte och

med kjolen kantad af en bård, lika med den som annars pryder förklädet.

Till *brylllopsdräkten* användes hvitt ylle och broderierna till densamma hållas i milda färger. Till *öfverdelen* väljes då antingen kambric eller tunnt siden.

I *sorgdräkten* eller den dräkt, som användes, när bruket annars tarfar svart sådan, såsom vid nattvardsgång o. d., bibehålles det hvita, som annars finnes i dräkten (såsom hufvudbonad och öfverdel), och det kulörta utbytes mot svart. En enkel utsmyckning i svart silke i kanten af lifstycket och nedtill på förklädet användes i stället för krusflor; till knytning af förklädet svarta ripsband. På öfverdelen användas till sorgdräkten inga spetsar, utan antingen i stället för dessa en enkel markering i hvitt af kragens och manschetternas konturer eller ock bäres till densamma en krage af särskild typ med breda fällar samt ärmuppslag i samma stil. Spännen och maljor af silfver.

I nästa uppsats komma ytterplaggen att beskrivas.

MÄRTA JÖRGENSEN.



FIG. 2.



BARNDRÄKT.

PÄRMAR

Idun 1908
och föregående år

tillhandahållas till följande priser:

Iduns pärmar, röda med guldtryck... 1: 50
Iduns Romanbibliotek, röda eller gröna 0: 50
Iduns Hjälpreda, röda eller gröna... 0: 50

Kunna erhållas i närmaste bokhandel eller direkt från Iduns expedition, om rekvisition och likvid i postanvisning insändes.



*Pelle Molin och det ångermanländska lynnet.
af Ludvig Nordström*

I.

I HVILKET FÖRHÅLLANDE står Pelle Molin till det ångermanländska lynnet? Har han lämnat en fullständig bild af detta lynne? Kan han anses vara en typisk exponent därför?

Man talar om en norrländsk litteratur, som om Norrland vore ett homogent helt gentemot det öfriga Sverige. Men egentligen borde man säga: en ångermanländsk litteratur. Ty hvad finns ännu gjordt från de öfriga norrländska landskapen? Och hur skulle en hälsingebo, en jämta, en lapp, en norrbottning kunna erkänna de skiftningar af folklynnnet, som rymmas i Pelle Molins arbeten, för sig typiska och tillfredsställande? Det är lika stor skillnad mellan ångermanlänningar och norrbottningar som mellan ångermanlänningar och skåningar.

Men har då Pelle Molin skildrat de utmärkande dragen? Och i hvilka af hans berättelser framträda dessa drag tydligast?

För det allmänna omdömet står, alltsen "Ådalens poesi" kom i farten, sannolikt "Historien om Gunnel" som den typiska historien om och från Norrland. Därefter "En ringdans medan mor väntar", och slutligen "Kärnfolk". De öfriga af bokens berättelser fingo sitt intresse till stor del därutaf att samme författare skrivit dem; samt på grund af deras glada humör. Men hvar och en skall vid en diskussion dra fram de tre nämnda såsom väsensbelysande, och om jag inte missminner mig, återfinns "Ringdansen" i Ljus' antologi ur den svenska 1800-talslitteraturen.

Hur kan det nu komma sig, att just den exalterade "Historien om Gunnel" skulle förfalla så belysande för detta folk?

Jag tror, att man inte misstar sig alltför

mycket, om man finner en god del af förklaringen i Geijerstams inledande lefnadsteckning. G. har nämligen ritat upp en bild af Pelle Molin, där det äfventyrliga, det romantiska och det öfverdådiga så starkt framhåfts, att allt öfrigt nästan trängs bort ur minnet. Han har till den grad fångats af det öfverspända i Pelle Molins naturell, att han i honom sett någonting sagoaktigt stort och förunderligt; människan Pelle Molin skymtar fram bara för att än mer öka glansen hos sagofiguren.

Från denna idealiserade figur faller sedan ljuset öfver berättelserna, och de af dessa, som bäst passa in i den åstadkomna stämningen, ha, naturligt nog, först och främst eröfrat intresset, medan de öfriga bildat en blekare fond, likasom det mänskliga i författarporträttet.

Det är alltså en viss sida af Pelle Molins natur, som fångat lefnadstecknarens och med honom den stora allmänhetens intresse; en viss sida af den folksjäl, som Pelle Molin skildrat. Nämligen det mystiska och det lyriska hos dessa afsides boende primitiva individer. Trots all civilisation äro ju människorna alltjämt vildar och hedningar, och män med den mest praktiska läggning och sysselsättning rysa till, när ett par ord, när en reflex når dem från det uråldrigt gåtfulla. Det är den rysningen, som "Historien om Gunnel" lyckats frambringa med sina vittror, sin skogsmystik, sin stämning af människor behärskande trolldom.

Samma drag är ju kännetecknande för de öfriga författarna af betydelse under samma epok.

Genom dessa underliga väsen försinnligas ju vår oupplösliga samhörighet med jorden, och man erför ett intresse, hvars styrka mättes med styrkan af historiernas mystik.

Att därför Pelle Molin skulle just på detta

område tillvinna sig allmänt intresse var så mycket naturligare som den landsände, han representerade, ägde det nyas och okändas lockelse; dessutom inför han det sen gammalt för trolldom bekanta lappfolket, och slutligen hvälfves öfver det hela de mörka älvarnas, de aflägsna fjällens, de stora skogarnas och de ljusa sommarnätternas underliga stämning.

Det är typiskt för tidpunkten, att det var på den vägen han gick till berömmelse.

Jag undrar emellertid, om det var så ensidigt han tänkt sig sitt förhållande till land och folk. Och jag undrar likaledes, om han på detta område skrivit sina bästa saker, och om denna mystiska sida af hans väsen skall i framtiden vinna största intresset. Det förefaller mig, som om redan nu en väsentlig omvärdering vore af nöden.

Nu är han klassisk; nu kan man titta ogeneradt på honom och säga sin lilla mening utan att hans storhet störes. Och utan att misstänkas för ohederliga afsikter.

II.

Ångermanland samlar som i ett fast grepp en massa fjällkedjor, hvilka från den nordliga spetsen nästan solfjäderformigt sträcka sig framåt kusten och där stupa brant ner i sjön. Mellan bergen har den slätare marken brutits till åker och bygd, och kring älvarna samlade sig med tiden välmående byar. Men på bergen växte och växer skogen alltjämt, där ligga de ensliga sjöarna, där porla bäckarna, däruppe vallas korna kring fåbodarna, där bräka getter och får, och där bo fåbodjantorna om sommarn. Från bodarna om kvällen ser man fjällen i solnedgångens violetta sken, sjöarna blänka, skogen står mörk, dimmorna sväfva öfver vatten, myrar och sankar ängar, och ugglorna ropa.

Nerifrån älfmyningarna, från det vattenförmedlande hafvet drar industrien uppför ådalarna, bygger sig fasta punkter, hvarifrån moderna inflytelser sprida sig, och sålunda förvandlas helt omärkligt de människor, som bo i dalarna, medan alltjämt en massa gammalt skrock och vidskepelse stannat som flyktiga väsen bland de fåtaliga afsides skogsborna och därifrån än i dag influerar på bönderna ner genom byarna.

Dessa folktrons mystiska väsen stå för ungdomen i den omgivande naturens eget förtrölande skimmer, och det är betecknande, att hvad ögat sett af blänkande vatten, blommor, skuggor, reflexer, det omformar fantasien, vid sitt skapande, till smycken af glänsande metall. "Hon kläddes," heter det om Gunnel, "i brudestass med vitorsilfver och konstigt arbetadt viterguld. Ringar på händerna. Söljor på bröstet. Kring midjan en slingrande orm." Det är sålunda den omgivande naturen, som i dessa människors själar omsatts i levande och rikt smyckade väsen.

Hvad Pelle Molin med en sådan sak som "Historien om Gunnel" omedvetet åstadkommit, det är en säregen, levande form för själfva naturens egen mystik. Och det är känslan af att insupa en ny naturs väsen, som varit en andra och ej oväsentlig orsak till denna historias popularitet. Och med denna historia är skogen och det gamla skrockets poetiska uttryck gifvet.

Men hur han själf uppfattade denna del af sitt författarskap, det framgår af följande ord i ett bref: "Om du läste en förvirrad bit i Nornan, som hette Historien om Gunnel, kan du kanske få en idé om åtskilligt af det egenomliga i denna landsända, ehuru jag i den begränsade ramen icke orkade återge det."

Och hvad han sträfvade till, det framgår af dessa ord: "Ångermanland är ett historieland

Begär alltid

KOCKUMS

Granit-omaljerade

KOKKÄRL

Giftfria och syrefasta.
Prisbilliga.

Fås på begäran öfver-
allt i hela världen.

KALMAR ÅNGKVARNS A.-B:s

Hafregryn & Sundhetsmjöl

SVEA

Prisbelönta med högsta utmärkelser.

tillverkade af utsökt råvara på tidsenligaste sätt, äro nutidens förnämsta.

Finnes hos hvarje väl sorterad specerihandlare i riket.

— sagoland — berättelseland. Alla de gamla skatterna af allmogediktning och verklig historia var min mening att rädda.“

Tio år efter hans död utkom "Den stora vreden", och där fanns hopadt det material, af hvilket han ville forma sina dikter.

Hur han på ett litet uppslag kunde bygga en grann dikt visar just "Historien om Gunnel". Den som gaf honom uppslaget, berättade själf nyligen för mig, hur han kring 1893 hade pratat med Pelle Molin om en lapp flicka i Dorotea vid namn Gunnel eller Gunhild, som en dag hade födt ett barn i skogen och därefter på skidor fortsatt hem. På detta rätt obetydliga uppslag har Pelle Molin sedan byggt sin historia. Eller för att tala med min sagesman: Sen har han ju smyckat ut den själf!

Hur skulle han då inte med sin utsmykningsförmåga ha kunnat bygga på alla de stortartade uppslag, hvaraf "Vreden" öfverflödar. Men han saknade dessa uppslag. Han hade visserligen samlat en del gammalt, men hans kännedom om det gamla var för fragmentarisk; han själf för nyckfull och lite ihärdig; och därför föll det hela sönder för honom. Hvad han efterlämnat med ämne ur folkfantasi, folktro och folksaga är utom Gunnel endast ett par artikelserier "Krig i Ångermanland", "Ångermanlands största laxfors" och en del plockbitar.

Längre hann han sålunda ej i sin sträfvan att spegla mystiken i det ångermanländska lynnet. Denna mystik sammanhänger ju så intimt med förgångna tiders uppfattningssätt, att en skildrare nödvändigt måste ha en ingående kännedom om de senare för att kunna fullt förstå och återge den förra. Nu var det just häri det brast för Pelle Molin; och hans styrka och svaghet var, att han af allt, som han såg omkring sig, fattade så föga med en klart öfverskådande tanke — han diktade på sin lidelsefulla känslas och fantasiers grund. Han insåg dock själf, hvad som fattades, och han hade planlagt en forskningsfärd genom Ångermanland, hade af dåvarande styrelsen för tidningen Västernorrlands Allehanda i Härnösand anhållit om ett anslag på jag vill minnas 12- å 1,500 kr., blef naturligtvis nekad — och därmed var hans energi uttömd. Själva det nödvändigaste grundlaget för sitt livsverk, den historiska bakgrunden, sambandet med forntiden, fick han sålunda endast skymta; lifvet stod omkring honom som en lösryckt del af ett helt, och när han misslyckades i sin sträfvan att genomtränga skuggorna, föll han ihop, blef en irrande och rolös ande, blef en bruten man långt innan han dog; och han skulle förmodligen aldrig kunnat utföra något af det han drömt om. Denne sönderslitne drömmare! Denne förkrympte mystiker!

III.

Närmare det vanliga lifvet stå "Kärnfolk" och "En ringdans, medan mor väntar".

"Historien om Gunnel" skildrar mystiken, "Ringdansen" ger en inblick i nybyggarlif och "Kärnfolk" ger oss bilden af bondelif och bondekaraktär på gränsoområdet mellan fjäll och odlad mark.

Den förra närmar sig emellertid i stämningen något "Gunnel"; man känner, att Björn-Salmon och Gunnel ha samma inre förhållande till skogen och dess gåtfulla lif, och äfven i Salmons figur är något af naturen personifieradt liksom i Gunnels. Och det är ännu skogen och fjället, som i dessa båda berättelser bilda miljö.

"Kärnfolk" däremot är befriad från detta in-

Svenska landskap.

En diktykel af Hjalmar Wallander.



VI.

Lappland.

EKOT AF SLÄGGA och borrh och hammar studsar mot väggen af järn och granit.

Skotten mullra i bergets kammar.

Mänskorna kräla

i djupet, träla,

gnaga och spränga sig bit för bit fram genom mörkret. Gif plats, dynamit!

Men fjärran i norr, där heden står frusen och skaren gnistrar i solens sken, långt ifrån grufvorna, mänskorna, ljusen vandrar en lapp med sin ren.

Ryggen är böjd, som af bördor bruten, benen svikta, där han går fram.

Handen om bältet är krampaktigt knuten.

Blicken bär lidandets tysta skam.

Munnen slutet,

nekar att yppa sin hemliga plåga, trotsigt heroisk och allvarsam. - -

Längre och längre mot norr går färden.

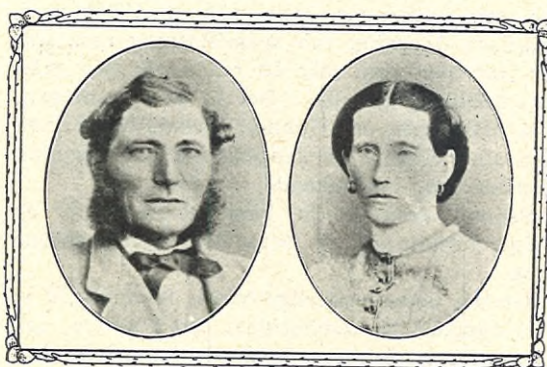
Snart är den lille nomaden ur världen.

Ingen skall fråga

efter hvar denne, den siste, gick fram, den siste af lapparnes döende stam.

flytande; där står visserligen skogen bakom som fond, men här kommer älfven som det centrala, och med älfven kommer redan känslan af närhet till odlad bygd; och vi finna i hjälten en bonde, som nerifrån landet för tidsenliga reformer till sin hemtrakt.

Här äro vi nu på ett område, där man skulle kunna vänta en naturalistiskt minutiös skildring, sådan som åttioalet presterade. Men ingen-



PELLE MOLINS FÖRÄLDRAR.

ting finns däraf. Med sin starka förkortning, sin subjektiva stämning, sin fria gruppering, sin dominerande förtjusning öfver envisheten hos de båda älskande (eller troheten, om man hellre vill använda det ordet) verkar denna historia mera lyrik än epik; mera en kärff lofsång i prosa till den nämnda egenskapen än en lugnt berättande, inifrån uppbyggd bondenovell i vanlig bemärkelse. Författaren är tagen af dessa människor, han berättar för att ge utlopp åt sin hänförelse; däraf denna hastiga och dansande ryt. Han är lika hänförd öfver Björn-Salmon. Han är alltid hänförd; han känner själf, att denna hänförelse ibland kommer honom att glömma historiens ram och kompositionens fordringar. Och med en känslomänniskas hänsynslöshet kan han utropa midt i föredraget: Egentligen hör inte detta hit, men får jag inte berätta som jag vill, så berättar jag inte alls.

Men i dessa båda historier är han framför allt lyriker.

IV.

Och det var ju det mystiska och det lyriska, som skapat Pelle Molins nästan överkliga figur. Det är som bärare af dessa båda egenskaper, han hittills representerat det ångermanländska (norrländska) lynnet.

Det är emellertid, kritiskt sedt, inte så mycket i "Gunnel", "Kärnfolk" och "Ringdansen", som man får de mest typiska uttrycken för detta lynne; i de nämnda spelar naturen en afgörande roll. Men i de små enkla, anspråkslösare historierna "Tack skall du ha!" "Kams" och "En fridens förmiddag", där komma våra dagars ångermanlänningar fram i all sin burleska prakt. Törsten, matlusten, dansen, lidligheten, inbundenheten, illparigheten; det, som konstituerar böndernas och torparnas dagligdags lif, det finns snabbtecknadt i dessa få sidor, och bakom det berättade anar man hela släktet. Och på botten af dessa historier finns något af den stämning, som är allenahärskande i de mer fordringsfulla berättelserna; här ha det betingade och det betingande, det yttre och det inre, natur och människor fått den rätta inbördes proportionen, och tvärs genom skildringen känna vi det väsentliga i hela lynnet, illparigheten såväl som mystiken; man kan inte säga, hur detta kommer fram, men det finns där.

Mig syns den lilla biten "En fridens förmiddag" vara mest genuin och Pelle Molins bästa historia; det är den blådisiga och soliga luft öfver dessa sidor, som en vacker sommar dag hvilar öfver dalarna och deras spridda gårdar, och Jonas Lundmarks illparighet har hvarje landsvägsåkande sett lysa ur blå pojkögon vid vägens grindar. Denna till synes så obetydliga figur är säkert den som når djupast i Pelle Molins produktion. Ty ur denna illparighet växer med åren en hel bondekaraktär, som stundom tar monumentala former; en vink om, hvad en riktig bonde är, ger "Tack skall du ha!" och en käringarnas psykologi in nuce får man i samma berättelse på köpet.

Här har Pelle Molin kommit in på den väg, som skulle ha fört honom till att skapa, hvad vi ännu sakna: den klassiska ångermanländska bonden. Här är hans konst störst, här täcka hans eget och det allmänna ångermanländska lynnet hvarann, och dessa historier böra bilda utgångspunkten för en riktigare värdesättning af hans förmågas omfång och art.

(Slut i nästa nummer.)

LÄS!

Några äldre årgångar realiseras till betydligt nedsatta priser och erbjudas för dem, som fört ej äga desamma, en billig, omväxlande och lärorik lektyr. Mot insändande af nedannämnda belopp till **Expeditionen af Idun, Stockholm**, erhålles inom Sverige portofritt!

Idun 1892	2: -	Idun 1906 (utan julnummer, nr 25 o. 52 felas)	5: 50
Idun 1893 (nr 1 felas)	2: -	Idun 1907 (med julnummer)	6: -
Idun 1895 (utan julnummer)	2: -	Iduns julnummer 1894	0: 20
Idun 1902 (med julnummer)	4: -	Iduns julnummer 1898	0: 20
Idun 1903 (med julnummer)	4: 50	Iduns julnummer 1905	0: 50
Idun 1904 (med julnummer)	5: -	Barngarderoben 1905, komplett	2: -
Idun 1905 (med julnummer, nr 28 felas)	5: -	Barngarderoben 1908, nr 4 o. 5 felas	2: -

LÄS!

Ur barnens värld.

Från Iduns Barnens-Dag-pristäfving.

Cecilias dockskåp.

DET VAR på vintern 1869, det så kallade "nödåret".

Med anledning af den ihållande torka, som rådt under sommaren 1868, var nöden stor bland den fattiga befolkningen i Småland.

Regn hade under flera månader ej fallit och det blef fullständig missväxt på säd, potatis och andra rotfrukter. Löfven på träden torkade bort, så att de stodo nästan kala, och skogseldar rasade. — När regn slutligen föll, var det försent — nöden blef således stor följande året, och skaror af bleka hungrande människor gingo omkring på landsvägarne och begärde mat i köken på herrgårdarne.

På en af dessa egendomar, några mil från staden V., bodde en änkefru med många barn och ganska små tillgångar.

Den yngsta af hennes barn, den 10-åriga Cecilia, såg med stort deltagande alla dessa bleka, uthungrade människor, och hon önskade så mycket att kunna lindra deras nöd. Längre funderade hon därpå, och slutligen beslöt hon sig för att sälja sin enda och käraste egendom: sitt dockskåp. Det var ett vackert skåp med 3 fina rum och kök samt åtskilliga små dockor, dem hon hvarje afton klädde af och lade till sängs och hvarje morgon klädde på.

Hon omtalade för sin mor sin plan att sälja skåpet och skaffa mat åt de fattiga, och efter åtskilliga funderingar beslöt att det skulle lottas bort. En af de äldre systrarna skref en lista, som afsändes till alla herrgårdar i grannskapet, och sådana är det godt om i den orten.

Alla togo lotter och en snäll farbror skänkte 5 kronor. Summan gick till 20 kronor, och en vacker dag tog Cecilia farväl af sina kära dockor och sitt skåp, hvilket vunnits af en liten flicka i grannskapet. Cecilia jublade af glädje, och det köptes in säd och potatis, bakades stora råggakor, och under ett par dagar var hennes mors kök öfverfullt af fattiga från socknen, och bröd och potatis utdelades af Cecilia och hennes systrar.

Cecilias mörka ögon strålade af glädje, och när hon sista dagen på kvällen lade ned sitt ljuslockiga hufvud på kudden, slog hon armarna om sin moders hals och sade: "O mamma så roligt jag haft dessa dagar."

Mången tycker kanske, att det var så litet hon kunnat göra, men hon skänkte sin käraste egendom till de fattige, och kanske att han som sade "hvad I hafven gjort en af dessa minsta, det hafven I ock gjort mig" — såg med välbehag till den lilla flickans gärning.

F. L. SEGERDAHL.

Jordgubbar.

TANT MAJ och lilla Maja—Ma som hon själf kallar sig för — äro lämnade ensamma nere i jordgubbslandet. Mor är glad att få hvila ett tag.

Tant Maj kastar sig med ungdomlig ifver och pliktförgätenhet ner bland plantorna och stoppar i sig tuppkam på tuppkam. Maja tultar omkring för sig själf några minuter. Så försöker hon plocka af en jordgubbe, men mosar bara sönder den, och hänger sig i stället åt att rota i jorden.

Hon ser ut som en sannskyldig liten gris, då hon åter kommer bort till tant Maj.

"Ä' de' dott?" frågar hon intresserad.

Tant Maj far upp.

"Men söta barn lilla, så du ser ut," utbrister hon förfärad. "Hvad har du gjort? Och hvar för äter du inte?"

"Ma tan inte."

Tant Majs samvete slår henne.

"Kom hit, din lilla krake, så ska tant Maj hjälpa dig."

Och den allra största jordgubbe, tant Maj kan finna, hamnar i Majas lilla röda gap.

Det blir ett ätande och ett snaskande — i synnerhet ett snaskande — utan all ände.

Men hur det är, tycker tant Maj till slut, att Ma kan vara nöjd.

Och hon börjar åter lägga in för egen räkning.

Ma ser tåligt på ett tag. Så säger hon:

"Ma vill ha mej!" — Ögonen tigga i kapp med munnen.

Tant Maj vill vinna tid genom att konversera.

"Sådana här jordgubbar kallas tuppkammar," säger hon undervisande.

"Ma sej ingen tupp," svarar den lilla damen indignerad. "Ma vill ha mej."

Tant Majs moral uppreser sig mot detta brutala pockande. Och eftersom hon nu känner sig någotsånär mätt, besluter hon att rikta Mas ordförråd med en höflighetsfras.

"Så får Ma inte säga," förklarar hon därför allvarligt. "Så säger bara stygga barn. En snäll liten flicka säger: Snälla tant Maj, får Ma mera!"

Ma tittar på henne litet forskande. Hon kan rakt inte begripa, hvad som flugit i tant Maj.

Så samlar hon sina lungors hela kraft och skriker:

"Ma vill ha m-e-e-j!"

Tant Maj upprepar med en ängels tålmod sina lärdomar.

Ma ser henne stint i ögonen och upprepar:

"Ma vill ha mej!"

Tant Majs förstånd står stilla.

Så söker hon upp den största och rödaste och trefligaste jordgubbe, som någonsin lyst mot ett par giriga barnaögon, och låter Ma lukta på den.

"Det luktar bra godt, du Maja," säger hon uppmuntrande.

"Dott," intyggar Ma med dreglande mun.

"Säg: snälla tant Maj, får Ma den?"

"Ma vill inte."

Ma är mycket röd i ansiktet, och det är inte utan, att hon ger tant Maj en liten knuff — så pass hon vågar.

"Men då får Ma inte nå'n jordgubbe!" —

Tant Maj ser gränsöst sträng ut.

"Ma vill ha..."

"Säg: snälla..."

Då brister Mas tålmod. Och hon ger tant Maj en blick, så mättad med förakt, att om tant Maj haft någon finkänslighet i sig, borde hon sjunkit genom jorden med både tuppkam och allt.

Och i det hon lägger händerna på ryggen och vänder sig bort, säger hon i förkrossande ton:

"Maj ha' sagt, att Ma fåj ont i magen, om Ma ätej jodgubbaj."

Hvarpå hon, smutsig och arg, vandrar bort.

Men tant Maj står kvar och gapar.

INGAN TIBELL.

Illusionerna.

LILLE JOHN sitter bredvid sin mamma och leker med sin trähäst, en präktig apelpkastad en med röd sadel och hvit man.

Solen skiner på lille Johns långa guldbruna lockar och spelar i hans stora, trohjärtade mörkblå ögon.

— Blir du inte liten, mamma, när jag blir stor? frågar han.

Lille John har ännu inte fyllt tre år, och mamma tänker, att får han lefva, blir han nog en dag hufvudet högre än hon själf.

— Joo, svarar hon därför.

Lille John kramar om den apelpkastade trähästen, som med benen i vädret hvilat i hans knä.

— När jag blir stor, säger han till mamma, och du blir liten, och när min häst blir stor, då ska' han dra dej, och jag skall köra.

Mamma ser lille Johns mörkblå ögon stråla, och hon tänker just säga, att det skall bli roligt, när syster Margit, som är fem år och mycket världsklok, upplåter sin mun.

— Din häst blir aldrig stor, säger hon med en försmädlig blick på trähästen i lille Johns knä.

Lille John ser harmset på henne. Ännu kan hon dock inte rifva sönder hans vackra dröm.

— Min häst blir stor, säger han.

— Din häst blir inte stor, säger syster Margit lika öfverlägset, han kan inte växa, det är bara du, som är så dum, så!

Lille Johns mörkblå ögon blixtra och öfverläppen darrar.

— Min häst blir stor, nästan skriker han. Och rösten drunknar i en snyftning.

Så grymt, så grymt, om syster Margit ändå har rätt, om hans kära trähäst inte kan växa och bli stor så att den en dag kan dra mamma.

Mamma har suttit tyst. Nu ser hon lille Johns långa lockar, som bli som guld i solskenet, skälftva af gråten.

— Stackars min lille John, säger hon och tar honom i sitt knä.

Till den triumferande Margit säger hon leende:

— Du skulle låta honom ha illusionerna kvar, Margit.

Illusionerna? Nu blir ändå syster Margit med all sin världskloket bet, ty hvad det är begriper hon inte.

GUSTAVA SVANSTRÖM.

Lille Svens funderingar.

PAPPA BERÄTTADE för Sven om Askungen, om hur feen förvandlade Askungens trasor till guldkläder. "Pappa, jag tycker hon skulle först fått en dusch, ty hon var så smutsig." —

Pappa: "Vill Sven följa med sin pappa och bada?" — "Ja-a!" — "Sven skall säga: ja, jag tackar!" — "Nej, jag säger bara ja; jag säger: ja, jag tackar, när jag har badat." —

Mamma: "Sven lille, Gud finns öfverallt (Sven tittar sig om), fast vi ej kunna se honom." — "Är han så liten då?" —

Sven kör sin gunghäst: "Tänk, mamma, om vi hade ett annat barn, så kunde det vara betjänt, nu får kusken vara betjänt själf."

Morbror visar Sven bilden af en hval: "Hvad är det för vattenkonst han har på hufvet?"

Pappa: "Nu skall Sven lyda pappa." — "Att inte pappa kan lyda mig ibland."

Sven är kusk, mamma resande, soffan är vagn. Plötsligt springer Sven fram till mamma och kysser henne: "Nu är kusken och frun goda vänner."

Mamma berättade för Sven om syndafloden. Sven: "Men mamma, om Gud ville, att människorna skulle bli bättre, hvarför dränkte han dem då — inte blefvo de bättre af det."

Mamma berättade för Sven om syndafallet. "Men mamma, hvarför tog inte Eva fallfrukt i stället?"

Sven fick höra om syndafloden, om det myckna, häftiga regnandet. "Hvad hade du gjort, om du råkat ut för något sådant?" — "Gått in i en portgång förstas."

Landets främsta

litterära och konstnärliga illustrerade familjetidning
bör ej saknas i något hem. Pristäfvingar hvarje vecka.
Helt år 6:50, halft år 3:25, lösnummer 12 öre.

IDUN

Samhällsstridens afveckling

Den ödeläggande samhällsstriden har äntligen afblåsts och det är strejkledningen själf, som utfärdat order om kapitulationen, sedan den insett det förnuftslösa i en fortsatt kamp. Visserligen befinna sig ännu två fiendliga styrkor i stridsställning till följd af den lockout, som Svenska arbetsgifvareföreningen proklamerade under sommaren och som besvarades af en stor partiell, ännu fortgående strejk, men en betydlig kontingent af arbetarehären är dock stadd på återtag, och efter allt att döma kan uppgörelsen ej vara aflägsen. Som känt har denna frontförändring närmast tillkommit på initiativ af statens förlikningsman, stadsnotarien Allan Cederborg, hvilken nu hos regeringen gjort direkt hemställan om medling. Herr C., som efterträdt bankdirektör Frölander som statens förlikningsman, äger stora förutsättningar för det kinkiga värfvet, hvadan man vill hoppas att hans sträfvanden och skola vinna framgång.



Förlikningsmannen
Stadsnotarien Allan Cederborg

Kampen har varit bitter och de sår, som uppstått, läkas ej på länge. Medlingen kan och får därför ej stranda på oböjliga viljors motstånd, bägge parterna måste slunga svärd och brynja och mötas i förståelse. Här duger sannerligen icke att framför allt annat söka häfda den enes eller andres maktbegär, det är nödvändigt att man från båda hållen når fram till en rätt uppfattning af såväl människovärde som arbetsvärde, samt att man inser att nationens bestånd icke vidare får äfventyras af sociala inbördeskrig. För närvarande låter det sig icke göra att överblicka förlusterna, men att de äro ofantliga veta vi alla. Och hvad striden hopat af lidanden och hur mycket hat den drifvit till växt i tusentals hem, det blir ett kapitel för sig. Här får den svenska kvinnan ett stort arbetsfält som barmhärtighetssystemer och fredsstifterska — en uppgift, som hon alltid fyllt med heder, då landet behöft hennes milda kraft, och som hon ej heller nu lär undandraga sig.



ARBETARMÖTE I FOLKETS PARK I MALMÖ
RAHM. FOTO. LUND

En mondän porträttutställning

KONSTNÄREN RICHARD HALL har nyligen öppnat en porträttutställning i Hallins konsthandel, från hvilken vi här återgifva några reproduktioner, som torde intressera såväl ur konstnärlig som rent personlig synpunkt. Modellerna tillhöra nämligen det Stockholm, som lefver i salongernas och herresätenas mera exklusiva luft och som då låter tala om sig i societetslivet.

Först möta de välkända dragen af kabinettskammarherre O. Holtermann, hvars ställning som ledare af den under strejkveckorna fungerande skyddskåren vi alla känna till. Porträttet är korrekt måladt, likt, men ej vidare anmärkningsvärdt som färgprodukt. De öfriga mansporträtten kunna ej heller tilldraga sig intresset i någon nämnvärd mån, kanske beroende af att de många lysande och förföriskt leende dampporträtten locka med den makt, som kvinnan alltid förfogar öfver vare sig hon är kött och blod eller som här endast visar sig i färg på duken. Konstnärens styrka är nämligen kvinnobilderna, där hudens karnation, stoffets läckra fall och



Kabinettskammarherren
O. Holtermann

mjuka skiftningar återges med en hos oss sällan uppnådd aplomb. Vi anteckna porträttet af grefvinnan Reinhold von Rosen, född von Horn, vidare friherrinnan Eva Åkerhielm, dotter till öfverhofjägmästaren Ankarcrona och gift med kabinettskammarherren friherre Gustaf Fredrik Åkerhielm, fröken Margit Wikström, dotter till grosshandlaren Carl Wikström och förlofvad med greve Nils Bonde, samt fröknarna Carola och Ebba von Eckermann, döttrar till kammarherre W. von Eckermann och hans maka född Hallwyl. Af dessa är fröken Carola v. E. förlofvad med greve Axel Wachtmeister.

För öfrigt upptager utställningen en mångfald kvinnoporträtt, af hvilka ett par amerikanskor, mrs Corby och mrs Harris, kunna anföras som talande exempel på konstnärens mondäna och virtuosa målningskonst, den där visserligen ej alltid ger så mycket af den inre personligheten, men dess mer af den yttres kvinnliga charme, luftiga elegans och rika färgspel.



Friherrinnan
Eva Åkerhielm



Grefvinnan Elsa von Rosen



Fröken Margit
Wikström



Fröken Carola
von Eckermann



Fröken Ebba
von Eckermann

Skeppsbrottet.

Af Anna Lenah Elgström.

HELENA KERADIEU, som var af en ursprungligen fransk hugenottsläkt, hvilken i ett par mansåldrar varit kaffeodlare på Java, hade, sedan hon vid sjuåttio års ålder förlorat sina föräldrar, året därpå gift sig med en sjökaptan vid namn Jacob Gille, hvilken förde barken Daniel från Hälsingborg — en man tjugo år äldre än hon och som tagit henne nästan med våld.

Hon var en blek, ung varelse med malajskornas ljufva juvelögon, ty hennes blod var icke oblandadt, en af de kvinnor, hvilka lefva ett tyst och drömmande lif utom cirkeln för sitt eget innersta och utan nyckel till sin egen stillsamma gåta. Hon hade i början varit mycket rädd för sin våldsamme brudgum, men inom kort lärt sig älska honom utan gräns, ty hon kunde icke älska annorlunda. Omedelbart efter bröllopet följde hon honom till sjöss — de afseglade från Batavia för att gå med kaffelast på New-York. Resan gick lyckligt till Kap, där Daniel hade en svår storm att utstå — han kom dock omsider välbehållen fram till S:t Helena, och sedan besiktning och nödiga reparationer ägt rum, stack han åter ut till hafs. På tredje dagen efter afseglingen från ön började en frisk bris att blåsa — den ökades med hvarje timme och vid midnatt länade Daniel för märssigel och fock i den alltjämt tilltagande stormen. Kapten Gille kysste sin hustru och stängde in henne i kajutan. Där satt hon medan alle man kallades upp på däck — hon hörde trampet af deras beslutssamma steg, hon hörde befallning ges att lägga reservtalar på rorpinne och efterse surrnin-garna och begrep att det här gällde kamp på lif och död och att det alltså icke var alldeles säkert att hon någonsin mer skulle få återse sin man. Hon knäppte ihop händerna och tryckte dem mot sitt bröst för att hålla igen sitt hjärta som ville ut. En stor och stilla undran, tryckande som en sorg till döds, uppfyllde henne; hjälplös och stilla satte hon sig på kojkanterna med armarna slagna i kors öfver sin egen kropp och axlarna uppdragna som för att skydda sig mot den osynliga döden. Men då hon hörde stormen ökas och dess dofva, oafbrutna mummel bli till ändlösa tjut, då hon hörde hafvet falla som tunga hammarslag på däck öfver sitt hufvud och brakket af knäckta master och fallande spiror begynna en fasansfull kanonad i nattens sjungande sina mekaniska och meningslösa böner, blott för att öfverrösta stormen och sin egen fasa.

Klockan fyra på morgonen kastade vinden i ett slag om till nordost och blåste hårdare än någonsin. I samma ögonblick den vände sig, reste sig hela hafvet i en enda ofantlig våg, läggande Daniel på sidan och splittrande honom från ofvan till nedan. Fockmasten slogs sönder, som om den varit af glas, stormärsrån gick öfver bord, gaffel och mesanbom bräcktes som stickor och kastades långt ut i hafvet. Som en häst slår bakut och sedan stannar, reste sig Daniel och föll därpå orörlig tillbaka, endast slappt väjande undan för de långa, hvita vågor, hvilka kommo rusande med en fart som från världens ända och uppfyllde nattemörkret med hvirflar af rök och kokande vitt skum.

Kapten Gille skyndade akterut till rodret, men innan han hunnit det kom ett högt och gällt skrik från hela besättningen honom att titta upp och han såg en vägg af vatten hastigt muras upp öfver Daniels akter; ett ögonblick stod den rak, rätkande från havets botten till

himmelens höjd och skymmande hela världen för de dödsdömda ombord, så sviktade den, och som ett torn störtar in föll den dånande ned öfver skeppet.

Sedan den stunden var ingen ombord riktigt längre en människa, som modigt kämpar för sitt lif; likt spillror af vraket, liksom spiror och tackling, väntade de hjälplösa och utan tankar en tidlös tid på hvad hafvet härnäst skulle ta sig till. Den väldiga vågen hade rensopat nästan hela däck och tagit med sig ingen visste ännu huru många af besättningen. Andre styrmannen, som försökt komma till rors, hade af vågen kastats mot kajutan och låg afsvimmad på däck; kapten Gille, hvilken klamrat sig fast, han visste icke riktigt i hvad, iakttog på ett halft aflägsset och kyligt sätt, som underligt berörde honom själf, att mannens ena ben var fullständigt afbrutet, men hur mycket han för öfrigt var skadad fick kaptenen aldrig veta, ty efter några sekunder rullade skutan återigen öfver och mannens medvetlösa kropp gled sakta utefter däck öfver relingen och ned i hafvet.

Morgonen hade grytt, men nere i vågdalarnas mörka svalg trängde icke det kalla dagsljuset; det var endast då barken slungades upp på toppen af en våg, som kaptenen och hans män kunde se att himmel och ljus ännu lugna och oberörda existerade och redde sig att begynna en ny dag, ehuru hela världen var en enda rasande hvirvel af milddjupt grönt vatten och tornhögt vitt skum — en kokande helveteskittel, där en malström af ursinniga vindar kastade omkring vraket, som hade det varit ett litet stycke trä, och krossade dess båtar, ledstänger och brädgångar med ett ljud som när man sliter sönder papper.

Nere i kajutan låg fru Gille raklång på golfvet; hon var medvetlös och slapp alltså att höra det rop som ref stormen itu: En man öfver bord! En man öfver bord! Men det var icke en man — det var fyra. Kaptenen själf, förste styrmannen, timmermannen och en matros hade spolats öfver bord. Då timmermannen kom upp till vattenytan igen, såg han fartyget nere i en vågdal cirka 15 meter under sig, men då det rullade öfver, lyckades han få tag i ett tåg och räddade sig upp på däck.

Knappst hade han satt foten öfver relingen förrän någon ropade att kaptenen kämpade med vågorna förut; han rusade dit med en matros och var nära att få tag i sin kapten, då, just som han fått ner ett tåg åt honom, en sjö slog honom mot rattenstagskättingen och hans hufvud krossades som ett ägg där gulan rinner ut; han vändes på rygg af vågorna och under ett par sekunder lekte de med hans kropp likt kattor med en halfdöd rått, så sjönk han för ett ögonblick, kom upp på toppen af en våg långt borta, sjönk så igen och var försvunnen.

Förste styrmannen syntes heller aldrig mera och äfven den fjärde af dem, som spolats öfver bord, matrosen, var borta. Daniel var således utan befäl, men innan stormen lugnat så pass mycket att de kvarvarande kunde göra något annat än hålla sig fast, behöfdes heller intet sådant.

Frammot förmiddagen bedarrade den dock något och besättningen kunde släppa sitt tag i det de klamrat sig fast vid och krypa tillsammans för att hålla råd.

Hvem skulle underrätta hustrun om att hon blifvit änka?

Lotten föll på timmermannen, som var närmast till befäl. Han var en reslig, blond skåning med fyrkantiga axlar och beslöjade blå ögon; med tungt hjärta gick han ned under däck och öppnade dörren till hytten.

Fru Gille reste sig från golfvet, där hon legat så många timmar; då hon såg honom träda in, begrep hon allt. Hon stod stilla, tyst stirrande på honom, genom och bakom honom, ty ett oändligt tomrum hade plötsligt bredt ut sig omkring henne; hon var visst långt borta, ty allting var så aflägsset, så likgiltigt. En enda tanke blixtrade till och för förbi: Dödens ro! — Ja, sådan var dödens ro — det kändes som frid och hvila — detta oändliga, sorgsna afstånd.

— När? frågade hon slött.

— För fyra timmar sedan, svarade timmermannen.

Samma slöa, döda röst frågade:

— Och hur?

— Han gick öfver bord, fick hufvudet krossadt...

— Tyst, tyst, sade änkan.

De tego.

— Han är alltså långt borta... sade hon liksom eftersinnande.

Timmermannen trampade oroligt af och an.

— Både förste och andre styrmannen ha också gått, sade han därpå skyggt och med en förklarande gest med tummen öfver axeln mot hafvet, — vi ha inget befäl nu, och jag ville veta, hur frun tycker vi ska' göra. Efter som kapten visst var sin egen redare, är skutan fruns, sådan den nu är.

Han tystnade, ty änkan hade mumlat några orediga ord.

— Inte gråta! Inte dö! sade hon hotfullt för sig själf. — Var modig bara i dag... i morgon skall du få sörja...

— Nå, så Gud sig förbarme!

Men hon vände sig mot honom helt lugn.

— Aldrig skall jag glömma, berättade han sedan ofta, — den lilla vackra frun, bara nitton år, hur hon kraflade sig upp på däck och samlade oss alla omkring sig, så lugnt som om hon i hela sitt lif fört befäl, hur hon räknade oss — vi voro sju, men af dem hade tre så svåra skador, att de knappast kunde sköta något arbete.

Inte för inte hade hennes förfäder varit kaffeodlare; man behöfde inte säga henne, att grönt kaffe af väta sväller ut till sin dubbla volym — det sköt redan däck i höjden.

— Hur många fot vatten i rummet? frågade hon.

Det var fyra.

— Till pumparna! kommenderade hon, och fyra man till att kasta kaffet öfver bord.

Jag upprepade hennes order. Men vattnet ökades, ehuru pumparna höllos i gång så länge folket orkade. Vi kapade fockstångriggen och kastade alla tyngder, t. o. m. ankare och kättingar i sjön. Men allt förgäfves, vattnet steg; på kvällen stod det sju fot högt i lastrummet och pumparna voro till på köpet oklara.

Nödsignal var för länge sedan hissad; nu återstod intet annat än att vänta på hjälp och hoppas att den skulle komma snart, emedan den annars inte skulle vara till någon nytta.

Dagen gick; vraket rullade och satte förfärligt och ingen visste hvilken rullning som var den sista. Ibland gingo vi alla till knäna i vattnet, men den lilla änkan var lika modig; hon till och med skämtade, då hon delade ut whisky och torrkaffning åt oss af det lilla vattnet lämnat kvar. Gud signe henne, sådan skall en sjömanshustru vara; men stackars liten, på natten hörde jag henne ropa och kvida likt ett djur som mistat sin make; jag hade vakten och jag skulle nästan velat hoppa i sjön bara för att slippa höra det.

Nästa dag gick mycket långsamt, ingen talade, ty hvad hade man att säga hvarandra, och vattnet steg och steg. Men på eftermiddag

Mot klåda,

reformar, eksem, hudsjukdomar af många slag har Salubrin i talrika fall visat sig vara ett verksamt medel. Mot våta utslag bör det i allmänhet användas starkt utspäddt, mot torra eksem kan det användas mindre utspäddt. Partilager hos Geijer & Co., Stockholm.

IDUNS MODELLKATALOG

Oumbärlig för alla sömmerskor och för alla hem.
Fyra rikhaltiga säsonghäften årligen. Koloreadt omslag.
Prenumerationspris 2.20 för helt år — 60 öre pr häfte.

dagen varskodde kocken, som var på utkik, att en ångare styrde rakt ned på oss — snart kunde vi se dess namnbräde: Macedonia från Plymouth stod där — den hade sett vår nödsignal och satte ut libbåten.

Jag har varit med om skeppsbrott förr och blifvit räddad, oftast i sista stund, men sådant blir man ändå aldrig van vid — det är en glädje som nästan gör en vansinnig. Vi klängde i vår trasiga rigg och hurrade svagt och hest för båten, som närmade sig helt käckt, ehuru den hade ett fördömdt jobb att klara sig för vågorna och komma upp under vår akter. Till slut lyckades det dock, och Daniels besättning kastade sig besinningslöst öfver relingen och ned i båten.

— Änkan först! skrek jag.

De hejdade sig och vi sågo oss om på det lutande guppande däck — det var tomt.

Hon måtte väl aldrig ha gått och gjort sig något illa nu i sista minuten! var min första tanke.

Jag rusade under däck och in i kaptenens hytt. Där låg hon på hans säng med slutna ögon, och i första ögonblicket trodde jag, att hon verkligen var död, men då hon hörde mig, slog hon upp ögonen och stirrade på mig, som om jag varit långt borta.

— Jag stannar kvar, sade hon, nu är det sörjdt för er, som inte mistat någon — nu vill jag ha ro. Gå er väg. — En stund gick det om innan jag ens kunde tala. — Är frun spritt galen, skrek jag, då jag fick rösten igen, vraket kan gå till botten när som helst, bara det börjar blåsa det allra ringaste. Tror frun ni kan få mig att hjälpa till med att ta lifvet af er! Och jag tog ett steg framåt för att med våld lyfta upp henne.

— Gå er väg, sade hon, så lugnt som om hon talat om vädret — får jag inte vara i fred, så dödar jag mig inför era ögon. Och sannerligen såg hon inte ut för det.

— Stannar ni, så stannar jag naturligtvis också, svarade jag då, det fanns ju ingenting annat att göra.

Så gick jag upp igen och Macedonias förste styrman, som förde befälet öfver libbåten, svor öfver mig som lät dem vänta. Jag tog honom afsides och talade om hur saken stod, och sedan han svurit åtskilligt öfver änkan också, gaf han sig iväg, nu för att tala förstånd med henne. Eftersom jag föredrog att stanna kvar på däck, vet jag inte hvad hon svarade, men efter en ganska kort stund kom han upp igen helt blek.

— Man kan ingenting göra åt det, sade han till mig, vi få lof att ta vraket på släp för i natt — det är väl att det inte blåser, ty då skulle vi inte kunnat det, i morgon tar hon kanske reson, hvarom icke får man väl bruka våld. Det fanns en säker $4\frac{1}{2}$ tums ställina i libbåten — dess ena ända fastgjordes i Daniels för och båten tog dess andra med sig öfver till Macedonia. Så blefvo vi lämnade ensamma för natten — änkan på sin säng nere i hytten och jag på däck. Det var vått och ensamt i mörkret, som föll på, men den goda ställinan glänste i skumrasket, rak som ett streck, och Macedonia, som arbetade för half maskin, bogserade oss långsamt, men säkert. Det hemtrefliga pustandet var som ett slags sällskap, tyckte jag, och hela natten satt jag i fören för att vara det så nära som möjligt. Allt som oftast smög jag mig ner för att glänta på änkans dörr, ty jag var rädd att hon skulle taga sig något oråd före, men hon låg alltid lika orörlig, hon sof eller åtminstone trodde jag det.

Till slut kom morgonen och med den en tät dimma — egentligen det värsta som kunde

hända, ty om en olycka träffade vraket sedan tjockan tätat, skulle vi två vara räddningslöst förlorade. Ingen tid var att förlora, jag prejade genast Macedonia och dess jolle kom som ett skott — efter några minuter satte jag för första gången foten på ångarens däck.

Jag blef för under däck till kaptenen, och han gaf genast order att klara libbåten, han ville själf följa med öfver till vraket för att i nödfall med våld hämta änkan. Genom skylighet hade jag sett tjockan liksom muras igen om ångaren, och då vi kommo upp på däck, kunde vi icke se fyra fot framför oss — vraket var alldeles osynligt och dess bogserlina löpte glänsande rakt ut i ingenting. Vi voro färdiga att gå i båten, då ett högt klingande ljud kom oss att spritta till — det lät som då en fjäder springer.

— Ställinan! skrek jag. Herre Gud i himmelen, linan!

Så var det också. Bogserlinan hängde slak ned från Macedonias akter — vi halade skyndsamt in den, och då vi fått in hela dess längd på däck, stirrade vi bleka på hvarandra. Den hade inte sprungit!

Vi sågo på hvarandra och styrmannen hvisslade sakta.

— I båten, kommenderade kaptenen, och vi rent af ramlade ner i den.

I timalt irrade vi omkring i dimman — en sådan dimma det var — Herre Gud — den liksom uppsög allt och lindade alla ljud i tjocka lager af bomull. Hela världen tycktes vara lomhörd. Vi letade och rodde, hojtade och skreko, men allting teg och tjockan tätade allt mera, tills den nästan kväfde en och tystade allt. Endast en liten klocka ringde från Macedonias däck för att vi skulle kunna hitta hem. Enligt mitt förmenande var den också dödsringningen öfver änkan. Ty vi letade hela dagen och funno intet, och då mot aftonen på denna blinda dag dimman gaf rum för mörkret, var hafvet slätt som ett golf och på dess yta fanns intet så långt ögat nådde — inte ens spillror.

Så den lilla kvinnan hade nog gått raka vägen till sin man — —. Men jag skulle gärna vilja veta, om hon lossade bogserlinan, eller om hon inte gjorde det.

Om hon själf gjorde det, är jag glad att vi inte hittade henne — hon ville ju så gärna vara i fred — hon var så liten och ung, men hon ville ingenting annat än bli lämnad i ro — — —.

Det var natt. Helena Keradieu hade släpat upp en hvilstol på vrakets däck, som nu endast var några tum från vattenytan, och raklång i den, med armarna slappt nedhängande, händerna slaka och utmattade, hvilade hon sig och vaggades allt djupare in i sin likgiltiga glädje. —

Ingenting bekymrade henne längre. — Förstörelse! sjöng hela hennes varelse i djup ton likt en sträng spänd till bristning. — Förstörelse! — alltjämt samma rop sedan den dag hennes man drunknat och hon fått ro och lisa af denna sällsamma och förtviflade tröst — denna kalla och brännande lust till själfstörelse. Med hvarje timme växte den, svalkande, lisande, trängande djupt in — så djupt att den afskar allt.

Att lefva eller dö — hvilket som helst!

Att drifva med vinden likt en fågel som flyger förbi på namnlösa vägar, ingen visste hvart, icke ens hon själf — att utplåna sina egna spår och fördärfva sin egen boning — det var friden och vilan.

Hon log med slutna ögon.

I lofvart piskade en iskall vind full af salt-

skum — i lä var den bruten till små hvirflar af kall luft, som kommo störtande om den ramponerade styrhyttens hörn och svepte håret kring hennes kinder. Det var en mycket svart natt — i mörkret tycktes det icke finnas någon synbar gräns, där vrakets plankor slutade och hafvet tog vid, och icke heller fanns det någon mellan himmeln och vattnet, ty endast få och svaga stjärnor lyste — än släckta af de ändlösa vindarna — än tindrande, bleka och darrande af evigheternas ensamma köld. Änkans eget hjärta tycktes vara havvets hjärta, lugnt bultade det i midten af det stora mörkret, lefvande sitt eget dunkla lif liksom hafvet, stjärnorna och vindens hviskande stötar. Hon lyssnade sorgset till dess envisa lif, hvori hon själf icke hade någon del — hon kände sig obehörig och ensam, men led icke af det, ty hon hade inget hopp och kunde alltså icke lida — —. En ensam liten pappersslapp flög med torrt prassel öfver vrakets våta däck — hon tog upp den och kastade den öfver relingen för att den skulle finna ro — — —. Det mörknade allt mera.

Lytets börda.

Berättelse af Hjalmar Höglund.

Belönad med hedersomnämmande vid Iduns romanpristäffing 1908.

(Forts. från n:r 36.)

“A, JAG MÅTTE väl minnas honom, som var så vänlig och frikostig mot dig,” försäkrade hon. “Ja, det gör du rätt i, att du följer hans råd och gör ett försök. Jag har varit rädd, att du skulle gå här och försoffas, och därför gör det mig glad att se dig i arbetshumör igen. Ja, försök du, min gosse, försök bara, så går det nog!”

Och Erik reste.

Fru Axner följde honom till grinden och nickade åt honom till afsked, när åkdonet rullade bort, och när hon såg honom försvinna vid vägkröken, log hon åter det fina, dunkla leendet, som om hon burit på en hemlighet. Men den hemligheten lade hon till de tysta gärningar, som hon icke fick blotta för att icke förtaga det goda i dem.

Kommen in till staden, skyndade Erik upp till kassören. “Carl Björck” stod det på ett visitkort på dörren, rätt och slätt och utan angifvande af titel, precis som Erik förr varit van att se det. Ty det hade aldrig legat i den inflytelserike bankkassörens natur att tycka om titelskrämmel. Visste inte allmänheten ändå, hvem Carl Björck var, så ämnade inte Carl Björck underrätta den om det — däri låg hälften af hans karaktär gömd.

Erik dröjde ett ögonblick på tröskeln, innan han fullt ut steg in, och med ett hastigt ögonkast såg han sig kring. Samma taflor på väggarna, samma väldiga skåp med den rika boksamlingen i, som han fritt fått granska, och vid skrifbordet kassören själf i bara skjortärmarna som vanligt och knappast märkbart åldrad. Samma rum, samme man och samma vanor — Erik fick för ett ögonblick det intrycket, att mellanåren aldrig funnits till och att han ännu var den sorglöse gymnasisten, som då och då tilläts att titta in till sin originelle rumsgranne.

Kassören reste sig och gick honom till mötes.

“Kunde just tro att du skulle komma — välkommen!” hälsade han fryntligt. “Nå ser man på, du har lagt ut åtskilligt på kroppsbredden, sedan jag såg dig sist, och blifvit manligare och fastare i skicket — väl också andligen, förmodar jag. Nå, nu skola vi hjälpas åt att ordna den här affären till det bästa för dig, så att du får nytta af den för din vidare utveckling, får den likasom till ett sats-

Hvarje husmoder **Barngarderoben** Hvarje sömmerska likaså
bör prenumerera på **12 häften årligen.**

Pris för helt år 3 kr.; half år 1:60 kr.
Lösnummer 30 öre.

bräde för ett språng framåt. Ty på din väg får man inte försoffas, om man nämligen inte vill finna sig i att knuffas ned i diket."

"Jag måste verkligen bekänna," genmälde Erik tveksamt, "att jag inte förstår motivet hvarken för farbrors brev eller för farbrors ord nu. Det var ju farbror, som så bestämdt af-rådade mig från att börja på den väg, på hvil-ken jag nu står och stampar utan att komma ur fläcken, och nu vill farbror ändå, att jag skall fortsätta?"

"Nå, än se'n! Det är skillnad mellan att börja och att fortsätta. Jag skulle fortfarande af-råda dig från att börja, om du ännu stode vid början, ty jag anser den där vägen opraktisk. Men när du nu i alla fall afgjort valet och redan kommit ett stycke på väg, så är det din plikt mot dig själf och andra att göra allt för att gå vidare. Ser du, min gosse, store män ha inte blifvit stora genom bara begåfning utan också genom en god portion energi, men begåfningen och energien stå dock i omvänt förhållande till hvarandra, så att ju mindre begåfningen är, desto större måste energien vara och tvärtom. Och fastän jag verkligen tror, att du har mycket goda förutsättningar för den bana du valt, så är nog ej din förmåga större, än att du måste hugga i med näbb och klor för att slå dig fram. Och nu är det just ett sådant där klohugg du skall försöka dig på med här i staden. Jag skall följa dig till vår förnämsta boklåda och hjälpa dig att arrangera din utställning där — kom!"

Och medan han ännu talade, hade kassören gjort sig redo och följde sin skyddsling ut i staden.

Dagen efter tafvelutställningens avvägrande öfverraskades Erik af att finna en anmälan om den i stadens förnämsta tidning, en artikel, som med kännarblick framhöll såväl brister som förtjänster, men som i det stora hela var hållen i mycket välvilliga ordalag och hvars slutomdöme var erkännande åt hans konst.

Den artikeln föll som solsken öfver Eriks humör. Så fanns det ändå någon, som såg hans taflor från hans ståndpunkt och nästan med hans ögon! Just de bristerna hade han själf märkt, fastän han icke förmått afhjälpa dem, och just de förtjänsterna hade han trott sig om, fastän knappast i så stark mån som artikelförfattaren framhöll dem. Han skulle bra gärna vilja veta, hvem denne artikelförfattare var för att få växla några förståelsens ord med honom om sin egen konst, men han kände ingen på redaktionen och ville ej göra frågor.

Erik gick af nyfikenhet rätt ofta förbi boklådan för att se, om hans utställning lockade många åskådare, och vid en sådan rond stannade han plötsligt vid boklådöfnstret, som om någon med handkraft hejdat honom. Där stod "såld" på en af taflorna. Gud ske lof, nu började utställningen bära frukt! Han skyndade in och frågade efter köparen. Nej, det visste ingen — ett stadsbud hade kommit och erlagt beloppet för taflan och sagt sig skola afhämta den efter utställningens slut — han hade naturligtvis varit skickad af någon.

Under de närmaste dagarna upptäckte Erik ordet "såld" på den ena taflan efter den andra. Var denna framgång verkligen möjlig! Han skulle vilja sluta den gamle kassören i sin famn af pur tacksamhet för det, att denne förmått honom till detta kloka försök. Detta hade sannerligen blifvit, som kassören kallade det, en satsbräda till ett språng framåt, ett stort, djärft språng framåt, ty nu skulle han omsätta i handling, hvad han hittills endast kunnat önska: att draga till Storådalen och taga de underbara partierna där, som han en

gång varit i tillfälle att se. Nu skulle han för en längre tid slå sig ned där och måla, måla, måla bara för konstens egen skull, utan hänsyn till andras tycken och utan tanke på de fördömda slantarna! En hård väg hade han hittills trampat och nu hade den med ens blifvit så mjuk, som om han ginge på en gräsmatta! Alla hans bekanta i staden från fordom logo mot honom och lyckönskade honom och talade idel vackra ord — var han då verkligen på väg att bli en känd och uppbur man? Gud hjälpe, att det icke var en nyck äfven det!

Och Erik glömde sig kvar vid boklådöfnstret och lät sina tankar bäras af de många orden "såld". Plötsligt stod en afsigkommen stackare bredvid honom med utsträckt hand.

"Frid allesamman!" sade tiggaren med en humoristisk glimt i ögonen, och Erik log förstående och räckte honom en enkrona, och så gick han vidare.

Ja, frid allesamman numera — frid allesamman!

III.

Kärlek.

Tunga, skogklädda höjder, som stupa i starka branter, och där dessa höjder tyckas vilja löpa samman, där kastar en skummande fors sig skiljande emellan dem och öppnar utsikten öfver vidgad vatten och breda fält till nya höjdlinjer, som förtona i fjärran.

Det är Storådalen.

Öfver Storådalen hvilat i rätta stunder en sällsam dager af skugga och ljus, som så skarpt begränsa hvarandra som vore de skilda med ett båglinigt hugg. Och ur mörkret mellan de stupande höjderna kommer Storåforsen dånande och rytande, och där hans sista skumvågor pärla fram, där börjar viddens starka ljus.

Här i Storådalen arbetade Erik en längre tid. Vid Storåforsen uppehöll han sig för det mesta. Den forsens ville han flytta öfver på sin duk, ville få den dit så lifslevande och naturlig, att dånets likasom skulle höras från taflan. Och med forsens skumvågor och med den säregna dagern, skuggan och ljuset och färgnyanserna vid horisonten brottades han i veckotal.

Under denna tid gästade han ofta honoratiorens i bygden. Hans yrke och det lilla rykte han vunnit ställde alla hem öppna för honom, och han begagnade sig gärna däraf på lediga stunder. Det hade kommit arbetsro och arbetsglädje i hans sinne. Det lyckliga resultatet af hans tafvelutställning hade skänkt honom det. Nu ville han arbeta, så länge det gick, utan bekymmer och missmodiga tankar. Här i Storådalen skulle han fånga sin framtid — och han gjorde det.

På jägmästaregården samlades de unga en dag till gille. Dörrarna stodo på vid gafvel ut till verandan, och utanför verandan stodo syrenerna i blom. Ungdomen stömmade ut och in efter behag, och både därinne och ute på verandan sorlade det starkt af friska röster. Och Erik var med i laget och var en af de uppsluppna, och han visste icke ännu, att han just där mötte spetsarna af sitt dubbla öde, att där, och icke Storåforsen, var det ställe i Storådalen, där han fångade sin framtid.

Och orden flögo i lek, gåfvos och togos som de föllo sig, och så kom där ett, som gaf Erik sitt. En af skaran kastade fram ett förslag om allmän utmarsch, en stunds promenad inne i gamla landsvägens tätskuggade enslighet.

"Nej, då gå vi hellre ull kyrkan på Holkonserten!" föreslog en annan.

"Å bevars, det är ju bara en blind, som spelar!" protesterade en tredje.

Då rynkade Erik ögonbrynen.

"Jag vet ej, hvarför ordet *bara* skall behöfva sammankopplas med ordet blind därvidlag," sade han kritiserande. "En blinds spel kan vara så godt som någon annans."

Den, som fällt yttrandet, var en ung man, som Erik ej närmare kände. Genom en flyktig presentation visste han endast, att den unge mannen hette Myrmark och titulerades kandidat, och att han var en tillfällig sommargäst i orten liksom han själf. Men Eriks protest kom kandidaten att vända sig mot honom, och de sågo ett ögonblick mönstrande på hvarandra.

"Det plägar åtminstone vara ganska vanligt att sammanbinda de två orden med hvarandra," genmälde kandidaten nonchalant. "Och jag glömde alldeles bort, att ni har personliga skäl att taga blindheten i försvar," tillade han hvasst.

"Nej, fy!"

Erik uppfattade fullkomligt kandidatens ord och udden i dem, och han hörde också det klandrande "fy" från en af damerna och lade märke till från hvem det kom. Båda delarna var något, som hans minne ovillkorligen skulle taga fasta på. Som pojke hade det nog händt honom mer än en gång, att han fått uppbära smälek för sin svaga syn och sitt emaljög, men öknamnen "blindstyre", "blindbock" och dylika benämningar hade han vanligen med knytnävarna arbetat bort ur kamraternas ordförråd. Som äldre hade han dock aldrig varit utsatt för den tarfligheten, att någon i elakt eller nedsättande syfte vidrört hans lyte förrän nu. Detta var första gången och detta var offentligt, men han behöll dock sitt lugn.

"Oafsedt om jag har personliga skäl eller ej för min åsikt i detta fall," fortfor han utan märkbar skiftning i rösten, "så anser jag det vara fullt logiskt tänkt att den blindes spel kan vara lika konstnärligt som den seendes. Ty ni vill väl icke påstå, att en pianist använder sina ögon till att se efter på hvilka tangenter han slår ned sin fingrar, eller att en fiolist med blicken bestämmer sina grepp på strängarna, utan båda använda väl synen i så fall till att afläsa noterna. Men om noterna förut inpräntats i minnet, som fallet är med den blinde spelaren, så följer däraf att hans utförande kan vara fullt ut lika mästertligt som den seendes, förutsatt nämligen att anlag och studier äro lika. Därför anser jag också, att ordet *bara* i detta hänseende innebär något kränkande, som den blinde borde fredas för, åtminstone af folk med något så när aktiv taktkänsla."

Erik slöt och gick bort till ett bord och satte sig att bläddra i ett planschverk. Han visste, att allas blickar för tillfället voro riktade på honom och att han för en stund afbrutit munterheten. Det var i hög grad obehagligt, men han kunde ej hjälpa det. Hvad han sagt, ville han ej hafva osagdt, om det än kostade ett ögonblicks glam för hela ungdomskaran. — Att tänka sig att en karl med bildning skulle i nedsättande syfte vilja göra anspelning på hans lyte — det var nästan för tarfligt! Men det fanns något i denna situation, som han tyckte sig känna igen och ha upplefvat förut, men hvad och hvar och när? Och detta ansikte och denna röst — hvar och när? . . .

Utän att det ringaste fästa sig vid bilderna bläddrade han mekaniskt i planschverket, medan hans tankar sysslade med det dunkla intrycket från fordom, som just nu tycktes ha blifvit framropadt ur sin gömma. Plötsligt reste han sig och gick åter fram till kandidat Myrmark.

(Forts.)

Uppgif lifvidd (under armarna), midjevidd och kjollängd erhåller Ni till eder figurer

fullt tillförlitliga, moderna o. eleganta

Pappersmönster.

Erhållas omgående till nedanstående pris inom Sverige: Bluslif 40 öre, Kjollmönster utan slipp 50 öre, Prinsessklädning 75 öre, Reformdräkt 75 öre, Barndräktmönster 50 öre, Kragmönster (Pellerin) 50 öre, Kappmönster 60 öre, Nationaldräktmönster 1 kr. Mönster kunna lifven beställas efter andra än våra modeller. Beställning skall då åtföljas af den modell som önskas. Priset är då dubbelt mot det vanliga.

Expedieras portofritt inom Sverige om rekvisition åtföljd af lifvid insändes till

Mästersamuelsgatan 43, Stockholm

Iduns Mönsterafd.

Från scenen och estraden



Tom Forsner.

NU ÄR DET stockholmska teaterlivet åter i full gång, och premiärerna följa tätt på hvarandra som en skara löpare vid en springtäfling. Dramatiska teatern har spelat ut ett nytt svenskt original: "Ester",

af Tom Forssner. Författaren, till yrket praktiserande advokat här i hufvudstaden, har med detta debutverk ådagalagt en scenisk savoir faire, som kanske gömmer fröet till en dramatisk framtidsalstring af verklig betydelse. Ester är en ung temperamentsstark kvinna, som i ett ögonblick af oklarhet inför sina egna känslor lofvat sin kärlek åt en man, som hon ej älskar. Kampen att frigöra sig från denne och från sin omgifnings konventionella åskådning för att få ge sig åt den, som på allvar vunnit hennes hjärta — en notarie på hennes far häradshöfdingens kontor — utgör skådespelets handling. Ansatser till en bredare och på aktuella motiv byggd framställning af ungdomens revolt mot en äldre generations lufsuppfattning dyka äfven upp, men författaren har ej låtit sig angeläget vara att fullfölja dem, utan inskränkt sig till själfva kärlekskonflikten. Och den verkar på det hela taget vederhäftig samt har förtjänsten af en varm och naturlig ton. I Esters roll debuterade fru Elsa Christiernsson, en ny och talangfull kraft från landsortsscenen, hvilken energiskt och uttrycksfullt tolkade den unga kvinnans känslolif. Plastiken är dock en smula kantig och munnens mimik ej alltid fullt lycklig. Men dessa brister böra lätt kunna aflägsnas. Som notarien är hr Gösta Hillberg kraftfull och sympatisk — en utmärkt representant för viljestark ungdom — och de öfriga vägande rollerna förvaltas klokt af hr Personne och Olsson samt fröken Klefberg m. fl.

Inför Södra teaterns inledningsprogram "Flickornas Alfred", ett danskt lustspel af Anker Larsén och E. Rostrup, erfar man en odeladt glad öfverraskning. Ändtligen bjuder då denna scen ett verkligt teaterstycke med figurer och händelser, som smaka af det dag-



Fru Elsa Christiernsson som Ester.
A. Blomberg foto.

liga lifvet, istället för de idiotiska farserna och revyerna, som ödelägga smaken hos en lättledd publik.

Styckets centralfigur heter Per Bunke och är en af dessa folkkomediens kärnkarlar, hvilka redan i första scenen eröfra publikens sympati genom sin humor och sin osammansatta rättskänsla. Intrigen rör sig kring en gammal kammarherre och dennes oäkta son, som fadern ej vill erkänna, men tack vare Per Bunkes förslagenhet får pojken ej blott reda på både far och mor, utan blir jämväl gift med den flicka han vill ha. Hr Hultman, Södra teaterns nyangagerade förste komiker, bokstafligen glänsar i Per Bunkes roll. Det är en alltigenom mörkfull och trovärdig människoframställning sådan som denna scen ej bevittnat på mången god dag. Bland de öfriga rollinnehafvarne förtjäna särskildt hr och fru Norée att nämnas för ett förståndigt utnyttjande af sina rollers resurser.

Oscarsteatern började med en splitter ny operett "Höstmanöver" af Karl von Bakony, ungrare till börd, med musik af en annan ungrare Emerich Kálmán. Handlingen — ett par kärlekshistorier, som gifvetvis få en lyckosam avslutning — är rätt förnuftigt avvägd och bäres af en viss stämning. Musiken företer ingenting märkvärdigt, men klingar öronsmekande med sina ungerska rytmer. Utförandet fullständigt för öfrigt hvad som brister i flödande skaparkraft hos librettist och kompositör, och särskildt utgöra fru Meissner i en ung volontärs hurtiga skepnad, hr Barcklind som en oemotståndlig löjtnant och hr Emil Strömberg som sergeant de ledstjärnor, hvilka skola föra operetten till seger och helt visst en lysande sådan.

På Folkteatern har spelåret inledts med Gustaf af Geijerstams bondekomedie "Jan Anders och Lars Anders och deras barn". Den karaktäristiska folkliksmålningen kräfver dock, för att motsvara förf:s intentioner, en konstnärligare ensemble än hvad denna scens artister mäkta med.

ARIEL.



Ur operetten "Höstmanöver" på Oscarsteatern. 1. Fröken Grünberg och hr Barcklind som baronessan Risa von Marbach och löjtnant Lothar von Lörently. 2. Hr Ringvall som generalen och hr Emil Strömberg som reservofficern. 3. Fru Emma Meissner som volontär Marosi och fröken Keyser som Treszka. Ateljé Jäger foto.

Finast i smak
och
närings-
rikast
äro

VÅRGÅRDA
(Kungl. Hofleverantör)
Hafregryn e Hafremjöl

PARETER.

Vårgårda
Proton-Hafremjöl!

KÖKSALMANACK

Redigerad af

ELISABETH ÖSTMAN.

Inneh. af Elisabeth Östmans Husmoderskurs i Stockholm.

FÖRSLAG TILL MATORDNING FÖR
VECKAN 12—18 SEPT. 1909.

SÖNDAG. Frukost: Smörgåsbord; biff af svinfillet med brynt potatis; mjölk; kaffe eller te med gulfar. Middag: Kossammé med äggstanning; krustader med kräftstufning; stekta raphöns med salader och brynt potatis; äppelbeignet med vaniljsås.

MÅNDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafregrynsgrot med mjölk; inkokt färsk strömming; ägg; mjölk; kaffe eller te. Middag: Köttpudding med tomat; blåbärskompott med grädd.

TISDAG. Frukost: Smörgåsbord; biff af la Lindström med brynt potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Jordärtskockspur med rostad bröd; sik, stekt med gräddsås samt potatis. **ONSDAG.** Frukost: Smörgåsbord; hafregrynsgrot med mjölk; sill i nattrock med potatis; ägg; mjölk; kaffe eller te. Middag: Slottsstek med leygmyr; pressgurka och lingon; helkoka äpplen med grädd.

TORSdag. Frukost: Smörgåsbord; uppvärmd stek (rester från onsdag) med makaroner och ansjovis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Ärtor med fläsk; tunna pannkakor med sylt.

FREDAG. Frukost: Smörgåsbord; strömmingslåda med brynt potatis; ägg; mjölk; kaffe eller te. Middag: Kåldolmar; vinsoppa med skorpar.

LORDAG. Frukost: Smörgåsbord; patentbiff med brynt potatis; mjölk;

kaffe eller te. Middag: Fläskkorf med rotmos; majsenkräm med mjölk.

RECEPT:

Krustader med kräftstufning (f. 6 pers.).
Krustader: 85 gr. hvetejöl, 1 nypa salt, 1 tsk. socker, 1 äggula, 2 dcl. tunn grädd, 20 gr. smör, skiradt. Till kokning: 3/4 kg. flottyr.
Kräftstufning: 2 tjock kräftor, 4 lit. vatten, 75 gr. groft salt, dill, 1 kula kräftsmör, 25 öre, 1 msk. smör (20 gr.), 3 msk. hvetejöl, 7 dcl. tunn grädd, 1 äggula, salt, hvitpeppar, socker.

Beredning: Mjöllet siktas i en bäl och blandas med saltet och sockret, hvarefter hälften af grädden samt äggulan tillsätts under flitig rörning. Smöret skiras och nedröres jämte resten af grädden. (Flottyrerna hvar krustaderna skola kokas, bör vara af bästa beskaffenhet; pannan, som användes här till bör ej vara vidare än ett tefat. På samma gång, som flottyrerna lägges i pannan, nedsättes järnet däri, för att långsamt uppvärmas. Flottyrerna är lagom varm, när en tunn blå rök stiger upp från ytan.) Smeten hälls i en kaffekopp. Krustadjärnet doppas däri, dock ej ända till randen. Det hålles därefter i den heta flottyrerna, tills krustaderna äro ljusbruna, då de lossas med en gaffel eller späckrål och läggas upp- och nedvända på gräppapper att afrinna. Krustaderna kunna förvaras två till tre veckor, om de nedläggas i en beockbur med tätt slutande lock, men måste då värmas i ugnen, innan fyllningen illäggas. Öfverblifven flottyr kan användas flere gånger, om den uppkokas i vatten eller mjölk; när den stelnat afskrapas lätt all bottenstås.

Stufning: Kräftorna sköljas väl och nedläggas i det kokande vattnet, tillsatt med saltet och dilen, samt få koka med lock omkr. 8 min. De få kallna i sitt spad. De rensas och stjärtar och klor användas till stufningen. Smör och mjöl sammanfråsas, gräddmjölken tillsättes litet i sänder under ständig rörning, och säsen får koka 10 min. hvarefter den afredes med de uppvärsade äggulorna och får sjuda. Kräftsstjärtarna och kiorna illäggas och stufningen afsmakas med kryddorna. Krustaderna fyllas härmed till 3/4, uppläggas på bruten servett och serveras genast.

Stekta raphöns (f. 6 pers.). 4 unga raphöns, 1 hg. späck, 4 msk. smör (80 gr.), 2 tsk. salt.

Sås: Smöret, i hvilket fåglarna brynts, 2 msk. mjöl, 1/2 lit. buljong, 2 dcl. tjock grädd, 1 msk. madeira, 2 tsk. citronsaft.

Beredning: Unga raphöns hafva gula ben, de äldre antaga en rödaktig färg. Fåglarna flås, tagas ur, sköljas hastigt och torkas väl inuti med en kötthandduk. De uppsätts och brösten beläggas med tunna späckskeivor. Smöret brynes i en stekgröta, fåglarna illäggas och brynes vackert på alla sidor, hvarefter de upptagas och saltas. Smöret, i hvilket fåglarna brynts, fräses med mjölet, buljongen och grädden tillsättes, och säsen får ett godt uppskok. Fåglarna nedläggas i säsen och få saktast steka 3/4—1 tim. Raphönsen klyfvas, hopäggas åter och uppläggas på ett varmt serveringsfat samt garneras med brynt potatis, salad eller persilja. Säsen säs och skummas, spådes med grädd eller buljong, om så behöves. Den afsmakas med vinet och citronsaften samt krydder.

Blåbärskompott (f. 6 pers.). 2 kg. blåbär, 1/2 lit. vatten, 1/2 kg. toppeller strösocker.

Beredning: Blåbären rensas, sköljas i silfat och få väl afrinna. Af sockret och vattnet kokas en tunn klar lag. Blåbären illäggas och få koka 4—5 min. De upptagas med hälslef och uppläggas i varm geléskål. Lagen får därefter koka 4—5 min. och hålles genast öfver baren. Serveras med vispad grädd.

Sill i nattrock (f. 6 pers.). 2 stora salta sillar, 1/4 tsk. hvitpeppar, 2 stora rödlökar, 3 msk. smör (60 gr.), 1 ark hvitt papper.

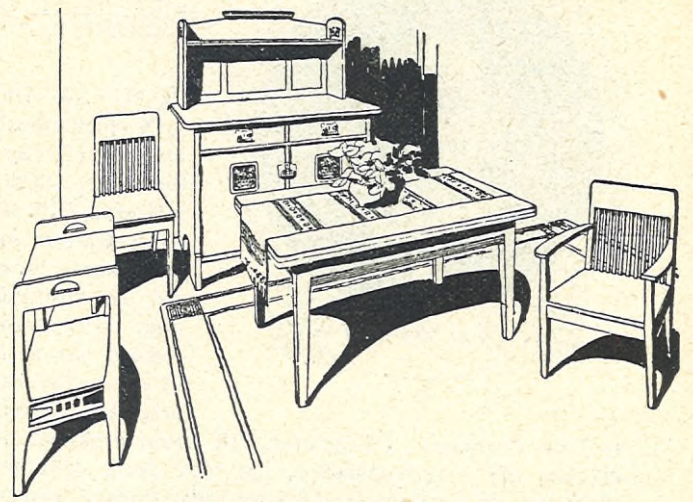
Beredning: Sillen i vatten ägges ett dygn innan den skall användas. Skinnen afdrages och hufved och skjärt bortskäras. Den uppskäres i ryggen och benet jämte inalförna urtagas, hvarefter den sköljes väl. Den bestros invidigt med peppar och den skalade samt i tunna skeivor skurna löken. Den hoplägges åter så, att den bitehåller sin form. Hvarje sill omvras väl med ett 1/2 ark papper smordt med 1 msk. smör. Den stekes i smör öfver hastig eld, tills papperet är brunt. Sillen serveras i papperet med stufvad potatis.

Tunna pannkakor (f. 6 pers.). 3 kkp. mjöl, 1/2 tsk. salt, 2—3 ägg, 1 1/2 lit. gräddmjöl, 2 msk. skiradt smör (40 gr.).

Till gräddningen: 2 msk. smör (40 gr.).

Beredning: Mjöllet siktas i ett fat och blandas med saltet. Äggen vispas upp med 1/2 lit. af mjölken och nedröres i mjölet. (med träslef) litet i sänder så att smeten ej blir klimpig. Därefter tillsättes det skirade smöret och resten af mjölken, hvarefter smeten får stå och svälla 1—2 tim. Pannkakslagen upphettas långsamt, smöret smältes i vattenbad, och därmed penslas lagen. Smeten omröres väl och därpå

Billiga Möbler!



Matsalsmöbel enligt ofvanstående modell bestående af:

Buffet, Serveringsbord, Matbord med 2 utdragsskeivor, 2 Fätöljer, 4 Stolar **Kr. 209:—**

OBS! Egen tillverkning!

Stor separatutställning af möbler.

Akt.-Bol. Nordiska Kompaniet,
24 A Greftevegatan, Stockholm.

gräddas tunna pannkakor hvilka hoprullas och uppläggas på varmt serveringsfat och serveras genast.

Den serveras varm med biskvier eller makroner.

Vinsoppa (f. 6 pers.). 1 citron, 150 gr. toppsocker, 1 1/2 lit. vatten, 4 dcl. franskt vin, 2 msk. potatismjöl, 4—5 äggulor, 2 msk. strösocker.

Beredning: Citronen sköljes väl och torkas. Skalet arifives mot sockret och saltet utpressas. Vattnet kokas upp med sockret, citronsaften och 2 dcl. af vinet. Soppan afredes med potatismjölet utördt i resten af vinet och får ett godt uppskok. Äggulorna uppviskas med strösockret i soppskålen och soppan tillslås under kraftig vispning.

Majsenkräm (f. 6 pers.). 1 lit. gräddmjöl, 1 msk. vaniljsocker eller skalet af 1/2 citron, 2 msk. strösocker, 80 gr. majsenmjöl, 2 äggulor.
Beredning: I en kaffekopp af mjölken utröres majsenmjölet. Den öfriga mjölken kokas upp med vaniljsockret, hvarefter afredningen iröres och krämen får koka, under rörning i 5 min. De uppvispade äggulorna tillsätts och krämen får sedan endast sjuda. Den upphålles i geléskål och serveras kall med mjölk eller saftsås.

LEDIGA PLATSER

EN bättre, enkel barnfröken, fullt van vid skötandet af mindre barn, får genast eller senast den 1 nov. plats, om fotografi och rekommendationer insändas under adress: Fru H. Bergman, Bryggeriet, Sollefteå.

I GODT hem i Stockholm med tre familjemedl. önskas två bildade, men anspråklösa hushållsbiträden, den ena kunnig i matlagning, bakning o. hvad till ett hushålls skötande hörer, den andra företrädesvis i sömnad. Lätt-skött våning med centraluppv. o. andra förkämpligheter. Rekom. o. löneanspråk torde insändas till "Nutidshem" under adr. S. Gumælii Annonbyrå, Stockholm f. v. b.

ENKEL flicka, väl rek., får plats hos ung mejerist att sköta 5 pers. hushåll. Svar med foto och lönepret. till "L." under adr.: S. Gumælii Annonbyrå, Stockholm f. v. b.

KOKERSKA, van vid landthushåll, duglig och pålitlig, omkring 35 år, samt H-sa, kunnig i tvätt, erhålla goda platser den 24 okt. å större herrgård vid Milaren. Afskrift af betyg, uppgift å lönepretentioner samt om möjligt fotografi torde sändas till "E. M. 1909" under adr. S. Gumælii Annonbyrå, Stockholm f. v. b.

EN flicka af god familj får plats mot fritt vivre som hjälpredd i mindre hushåll. Svar till "C. A." under adr. S. Gumælii Annonbyrå, Stockholm f. v. b.

BILDAD, 20- å 25-årig, frisk flicka önskas till hösten för att ha närmaste värden om en 10-årig flicka och 2 gossar om resp. 8 å 2 år. Göromålen bestå uti läxläsning med barnen och ansvaret öfver deras kläder. Den sökande bör vara något kunnig i sömnad samt villig deltaga uti lättare hushögromål, och gifves företräde åt den, som är kunnig i musik och som är barnkär. Svar med uppgift om pretentioner till "Familjemedlem", Svenska Telegrambyrå, Helsingborg.

EN kammarjungfru eller sykkning hushåll holder god plats å slott i Skåne 24 okt. om betyg, fotografi och löneanspråk sändas snarast till "A. B.", Börrum, (Österg.)

I BÄTTRE familj på landet i södra Västergötland önskas med det första en ung, bildad flicka att mot fritt vivre vara sällskap åt husmodern samt biträda i hushållet och lättare sysslor inom hemmet. Svar med foto till "Hösten 1909", Strömsfors.

VID bruk i Norrland får musikalisk, undervisningsvan lärarinna plats. Nya Inack. Byrån, Brunkebergsg. 3 B, Sthlm.

FÖR en flicka ur godt hem, erfaren och kunnig i barns vård, finnes instundande 1:sta nov. god plats på större herrgård. Den sökande bör vara frisk, pålitlig, barnkär, ordentlig samt kunnig i sömnad. Hennes alliganden äro att handhafva en flicka (4 år) samt att deltaga i sömnad och lättare hushålls arbeten. En duglig kokerska sökes äfven. Svar, åtföljdt af rek. och foto sändas till Fru L. Holmquist, Svartingstorp, Läckeby.

FRISK, bild., anspråkl., omtänksam o. sparsam samt hurtig hushållsfröken, omkr. 35 år, med godt lynne, skicklig i finare o. enkl. matlag., bak o. inläggningar m. m., får god plats att fr. 1 nov. ensamt sköta o. vårda hemmet för 2 vuxn. pers. Hög lön vid full kompetens. Tel. finns och passficka till hjälp; eget rum. Svar med bet., ref. o. lönefordringar till "Fru E-r-n", Alingsås p. r.

PÅ herrgård i Västergötland önskas i höst en bildad, enkel och anspråklös flicka att läsa med tvänne barn om 7 och 8 år. Svar med rekom., foto jämte löneanspråk till "G. Å.", Tibro p. r.

HUSHÅLLSKUNNIG, frisk och enkel flicka från landet, kunnig i matlagning, bakning, sömnad m. m., får god plats den 24 okt. Svar till "Landtegendom", Fristad.

FÖR en lärarinna, gärna en äldre pensionerad sådan, som vore villig att mot fritt husrum och vivre undervisa ett eller två mindre barn i vanliga skolämnen, finnes plats att genast tillträda. Närmare meddelar Fr. Petronella Wardenin Hjärne, Åskloster.

TROENDE, treflig, helst musikalisk flicka, med intresse för söndagsskola, får mot fritt vivre god plats hos ensam dam. Svar med foto och rek. till "Hjälp och Sällskap", Laholm p. r.

UNGKARLSHUSHÅLLERSKA kan få plats till 1 okt. hos en statens ämbetsman. Sökande bör vara medelålders, pålitlig, sparsam, fullt kompetent att ensam sköta ett hem. Svar med angivande af löneanspråk och referenser till "W.", Iduns exp.

BÄTTRE, duglig flicka, kunnig i matlagning och hushålls göromål, villig att sköta köket och i ett hem förekommande göromål, erhåller i höst god plats. Svar till "Dugliga", Iduns exp.

LÄRARINNA. En undervisningsvan och kunnig lärarinna önskas för tvänne flickor om 14 och 9 år. En musikalisk lärare förtrödd. Svar till Fr. hervinnan Lilliecreutz, Källunda, Kärda.

FÖR anspråklös, duglig flicka finnes plats som barnfröken den 15 sept. Svar med löneanspråk, fotografi och rek. till "Köpmannafamilj", Gefle p. r.

BILDAD flicka, kunnig i matlagning o. d. erhåller instundande höst plats hos tjänstemannafamilj i landsorten. Svar, helst åtföljdt af fotografi, sändes till "Fru A.", Iduns exp.

BARNJUNGFRU, duglig, pålitlig, erfaren, erhåller plats i september eller senare att sköta två barn, 3 och 1 1/2-åriga. Svar: "Duglig Barnjungfru", Norrköping p. r.

ENKEL, bildad flicka, ålder 25—30 år, fullt kunnig i matlagning, bakning och hvad till ett hems skötande hörer, får plats i liten familj på landet som hjälp och sällskap åt klen husmor. Musikalisk har företräde. Jungfru finnes. Svar med foto, rekom. och lönepret. till "Hemtreffnad", Målarås.

EN äldre, enkel och anspråklös flicka önskas såsom lärarinna i vanliga skolämnen, språk och musik för tvänne flickor, i ålder om 11 och 12 år. Svar till "Enkelt hem", Smål. Hellinge p. r.

PLATS finnes för en enkel och anspråklös lärarinna att undervisa 4 mindre barn i vanliga skolämnen och tyska. Svar jämte löneanspråk, betyg o. foto torde sändas till "P.", Likenäs p. r.

PLATS finnes nu genast för en frisk, duglig och undervisningsvan lärarinna (20—25 år) med lugnt och vänligt sätt, att handhafva och undervisa tvänne flickor om 9—11 år i vanliga skolämnen och musik. Sökande bör jämväl vara villig tillhandaga frun med lättare sysslor. God lön utlovas. Svar med betyg, foto o. goda rek. till "Fabrikör, Vestkuststad", Iduns exp.

ENKEL, snäll flicka önskas genast i två personers hushåll. Rek., foto och löneanspråk. "Till Hösten 1909", Kalmar p. r.

HUSHÅLLERSKA, verkligt skicklig i såväl enkel som fin matlagning, erfaren o. van att förestå köket i finare hem, erhåller plats 1:sta nov. eller tidigare i Residensstad i södra Sverige. De bästa referenser fordras. Svar med löneanspråk till "Hushållerska" Iduns exp.

ANSPRÅKSLÖS, frisk, barnkär, bättre flicka, helst kunnig i sömnad får plats i mindre fam. att vara frun behjälplig. Fritt vivre och någon lön. Svar till "M", Upphärad p. r.

MOT FRITT VIVRE önskas genast barnkär, pålitlig, frisk, hurtig bildad flicka att vara matmors hjälp, hufvudsakligast med tillsyn af 2 barn. Svar till "Fru T. Ltz", Valdemarsvik.

UNG DAM, kompetent att undervisa 11 års gosse i 2:a klassens elementarskolekurs samt första grunderna i pianospelning sökes till svensk familj, bosatt å bruksegendom i Finland. Svar med löneanspråk till "Undervisning" Stockholm 2 p. r.

FRISK, pålitlig barnfröken, ej för ung, erhåller plats inst. 1 Nov. Detaljeradt svar till "Familjemedlem", Visby p. r.

BARNFRÖKEN finner god plats på landet från den 1 nov. 5 barn i åldern åtta till ett år. Barnjungfru till hjälp. Betygsafskrifter, löneanspråk och fotografi insändas märkt "Familjemedlem 5" under adr. S. Gumælii Annonbyrå, Stockholm f. v. b.

TVÄNNE BÄTTRE anspråklösa flickor arbetsamma, ordentliga och hurtiga få platser den 1 nov. i god familj med 2 barn på 6 och 8 år. Den ena bör vara fullt kunnig i matlagning den andra kunnig i sömnad som husa samt för barnen. Fam. bebör bekämdt inredd villa å Djursholm. Svar med rek. o. lönepret. till "Vänligt bemötande", portv. Sturegat. 14 Stockholm f. v. b.

HUSHÅLLSFRÖKEN får plats hos disponentfam. vid bruk i Norrland. Bör vara kunnig i matlag. Nya Inack.-Byrån Brunkebergsgat. 3 B. Sthlm.

Epidemiskötersketjänsten

i Dalby distrikt är ledig att tillträdes i Oktober. Kompetens: fyllda 22 år, minst 1 års tjänstgöring å större sjukhus och 1 månad å större epidemisjukhus. Lön: 600 kr., event. fri bostad och ved, vid sjukvård ersättning enligt taxa. Ansökningar sän as före 1 Okt. till Prov.-läkare L. Rosén, adr. Likenäs.

Skötersketjänsten

vid Dalby Sjukstuga (Vermland) är ledig att tillträdes i Oktober. Lön: 400 kr., fri mat m. m. Ansökningar sändas till Prov.-läkaren L. Rosén, adr. Likenäs.

Plats å egendom i Bergslagen

finnes inst. 1 sept. för en lärarinna, helst musikalisk, att undervisa två flickor om 7 och 8 år och dessutom vara frun behjälplig med tillsyn af dessa jämte skötsel af två mindre gossar. Svar med betyg och lönepret. till »Barnkär G.», under adr. S. Gumælii Annonbyrå, Stockholm f. v. b.

Bokförelserna.

Vid mindre Yllefabrik på landet kan en medelålders bokförelserna med vana vid bokslut och skötande af kassa erhålla förmånlig anställning den 1 oktober detta år. Svar till "Yllefabrik" Karlskrona.



Kvinnlig sjukgymnast, med någon vana vid sjukvård, får strax plats hos äldre fru, bosatt på landet i Skåne. Göromål: att hålla sjukrum jämte eget rum i ordning. Något handarbete. Svar med fotografi och upplysningar om familjeförhållanden, ålder, betyg, ref. och löneanspråk till "Medlem af familjen", Iduns exp.

Två pålitliga, ordentliga flickor få till hösten platser på landet som kokerska och hushållsfrun i 7 pers. hushåll där underhåll o. barnjungfru finnes. Svar med betygafskrifter o. rekommendationer, helst med fotografi, sändas till Fr. hervinnan Wrangel, Saby, Strängnäs.

Husa.

Ordentlig, kunnig husa får god plats inst. 24:de oktober på egendom i södra Västergötland. Svar med rekommendationer under adress: "Fru H.", Hid p. r.

Barnfröken

pålitlig och barnkär, som ej har för stora fordringar och är villig hjälpa till med skötandet af 3 små barn får plats 24 okt. hos Fru Tina Stenon Hasslarp.